

Høring fra Gausdal kirkelige fellestråd på utkast til forskrift om tilskudd til kulturhistorisk verdifulle kirkebygg

21. februar 2024 sendte Barne- og familiedepartementet (BFD) ut utkast til ny forskrift som skal regulere hvordan statens tilskudd til kulturhistorisk verdifulle kirkebygg skal innrettes.

Hjemmelsgrunnlaget for forskriften er et bevilgningsvedtak i Stortinget hvor hovedelementene i tilskuddsordningen presenteres for Stortinget i revidert nasjonalbudsjett. BFD har sendt forskriften på høring med forbehold om Stortingets godkjenning av hovedelementene og vil etter planen tre i kraft når Stortingets bevilgningsvedtak foreligger.

Fristen er 8. april 2024.

Gausdal kirkelige fellestråd har mottatt og behandlet saken og kommer med følgende

innspill:

I Gausdal er det fem kirker. To av disse (Follebu kirke og Østre Gausdal kirke), er middelalderkirker, fra 1200-tallet, og dermed automatisk fredet. De tre andre kirkene, er listeførte kirker og av nyere dato: Nykirke (1784), Aulstad (1864) og Svatsum (1860). Alle kirkene har til dels store vedlikeholdsbehov, og det nye fellestrådet planlegger en befaring 18. juni i år for å få en oversikt over behovet. På nevnte befaring vil vi knytte til oss bygningsvernrådgivere i fylkeskommunen.

Det er derfor særdeles gledelig nytt at Stortinget har bestemt at verdiene i Opplysningsvesenets fond skal deles mellom Den norske kirke og staten, jf. Innst. 209 S (2019-2020). Her forplikter Stortinget samtidig staten til å øke innsatsen for bevaring av kulturhistorisk verdifulle kirkebygg tilsvarende verdien av statens andel av Opplysningsvesenets fond (Ovf). Statens andel av verdiene i Ovff er tidligere estimert til 10 mrd. kroner og har blitt omtalt som «Kirkebevaringsfondet».

Regjeringen har besluttet at det skal brukes inntil 500 mill. kroner årlig i 20-30 år på istandsetting av kulturhistorisk verdifulle kirkebygg. Hvor mye som hvert år skal brukes vil tilpasses istandsetningsbehovene og -kapasiteten i markedet, slik at det kan bli variasjoner i de årlige statlige tilskuddene. Det faglige grunnlaget anbefaler en gradvis opptrapping samtidig som det satses på kunnskap og kompetanse.

Det er ikke meningen at statens økte innsats helt skal avløse kommunenes økonomiske ansvar for kirkebyggene etter trossamfunnsloven § 14.

Ved høringsbrevet fra BFD følger utkast til en forskrift der fordelingen av kostnader skisseres slik i forskriftens § 4-4:

«§ 4-4 Størrelsen på tilskuddet – Innsatsområde 1

Kostnadene for godkjente forprosjekt dekkes i sin helhet av tilskuddsordningen. For kirkebygg som allerede er ferdigprosjektert ved denne forskriftens ikrafttredelse, dekker staten hele kostnaden ved eventuelle tillegg som må gjennomføres for å kvalifisere til å få tilskudd til hovedprosjekt (godkjenning av forprosjekt). Kostnadene for godkjente hovedprosjekt skal deles mellom staten og kommunen for kirker som Den norske kirke eier, og mellom staten og tilskuddsmottaker for kirker som kommunen ikke har et finansieringsansvar for. Kostnadene skal deles etter ulike prosentsetninger, inndelt etter kostnadsintervaller.

I bevaringsprogrammet for middelalderkirker vil staten dekke kostnadene til istandsetting, sikring og konservering etter følgende intervaller:

- 25 prosent av kostnadene i intervallet 0 – 10 mill. kroner
- 40 prosent av kostnadene i intervallet 10 - 30 mill. kroner
- 75 prosent av kostnadene i intervallet 30 - 70 mill. kroner
- 90 prosent av kostnadene over 70 mill. kroner

I de to øvrige bevaringsprogrammene vil staten dekke kostnadene til istandsetting, sikring og konservering etter følgende intervaller:

- 15 prosent av kostnadene i intervallet 0 – 10 mill. kroner
- 30 prosent av kostnadene i intervallet 10 - 30 mill. kroner
- 50 prosent av kostnadene i intervallet 30 - 70 mill. kroner
- 80 prosent av kostnadene over 70 mill. kroner

I alle de tre bevaringsprogrammene skal kommunens andel av den totale kostnaden reduseres med 10 prosent fra og med kirke nummer to som istandsettes i kommuner som har

- a. minst tre fredete og/eller listeførte kirker, og
- b. færre enn 4000 innbyggere per listeført og/eller fredet kirke .

Kommunenes andel av den totale kostnaden kan også reduseres med 10 prosent dersom det de siste fem årene før søknadstidspunktet er gjennomført istandsettingsprosjekter på fredet eller listeført kirkebygg i kommunen med en total kostnad på over 100 mill. kroner.

For kirker som kommunen ikke har finansieringsansvar for, kan ikke-økonomisk egeninnsats erstatte økonomisk egenandel når dette anses nødvendig og forsvarlig. Tilsvarende gjelder for kommuner som på søknadstidspunktet står oppført på ROBEK-listen og vedlikeholdsbehovet anses prekært.

Tilskuddsforvalter avgjør om annen egeninnsats kvalifiserer som tilstrekkelig egenandel. Utgifter til tiltak som faller inn under innsatsområde 2, 3 og 4 men som er en del av et konkret hovedprosjekt, skal inngå i budsjetteringen av prosjektet. Det skal ved budsjettering av hvert enkelt hovedprosjekt foretas en usikkerhetsavsetning.»

Gausdal kirkelige fellesråd er takknemlig for at staten legger til rette for å oppgradere og bevare kulturhistorisk viktige bygg, herunder kirkebygg. At de tre bevaringsprogrammene inndeles etter alder på kirkene, gjør det mulig å kunne prioritere mellom og iverksette tiltak innenfor disse kategoriene basert på spesifikke behov for håndverks- og konsulent tjenester, samt kunnskap og kapasitet på saksbehandlernivå.

For å sikre fremtidig bruk og bærekraftig forvaltning av kirkebyggene, er det viktig at istandsettingsarbeidene gjennomføres med kompetanse i alle ledd. Det er også viktig at lokalsamfunnene engasjerer seg i arbeidet og at kulturhistorien formidles til nye generasjoner.

Gausdal kirkelige fellesråd støtter den brede tilnærmingen i innsatsen og en inndeling i fire innsatsområder. Vi er som sagt svært glade for muligheten for å gi samtlige av våre fem kirker nødvendig vedlikehold i tråd med de krav som settes faglig og antikvarisk. Vi støtter også at det er kriterier som kulturmiljøverdi og kirkelig verdi, samt vedlikeholdstilstand, som skal ligge til grunn for prioriteringene av hvilke kirkebygg som skal istandsettes først.

Det vi i første rekke er kritiske til er den lave andelen staten skal dekke både for middelalderkirker og øvrige kirker. Gausdal kommune har over flere år brukt betydelige summer på å vedlikeholde de fem kirkene for å hindre alvorlig forfall. Det er absolutt behov for innsats i alle fem kirker. Det er likevel usannsynlig at vi kommer opp i vedlikeholdsbeløp over 30 millioner kroner for de to middelalderkirkene eller de tre listeførte kirkene, og med dette utløse en fordeling på hhv 75 % og 50%.

Mange av landets kommuner har økonomiske utfordringer som også gjør det vanskelig å ivareta kirkebygg på en fullgod måte. Vi foreslår derfor at staten for både fredete og listeførte kirker for vedlikeholdssum 0-30 mill kr dekker minst 60 % og for utgifter over 30 mill kr dekker 80 %.

På denne måten heves statens andel for summer opp mot 30 mill kr opp på et nivå som gjør det realistisk og interessant for fellesrådene å gå i gang med vedlikeholdsprosjekter. Forslaget innebærer også at statens andel for de høyeste summene tas noe ned, noe som vil friggi midler til vårt forslag til den førstnevnte justering.

Vi imøteser viderebehandling og at ovennevnte innspill inkluderes i ny forskrift.

Mvh

Gausdal kirkelige fellesråd